पाराशरीशिक्षाप्रारंभः ॥ पत्रे १-२ ४

श्रीगणेशाय नमः॥ अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि पाणिनीयं मतं यथा॥ यथोक्तानि तु शास्त्राणि तथा वर्णान् निबोधत॥१॥ तत्र पाणिनीय-शिक्षा सर्वशास्त्रेषु गर्हिते॥ प्रणम्य तु प्रवक्ष्यामि त्रिलोकाचार्यदैवतं॥२॥ विष्णोर्मुखं वैश्वानरं च विस्थानं च सदैविकं॥ अक्षराशीतिरुच्चैश्च यमाकं हि कामतः॥३॥ ऊनषोडश ह्रस्वेषु लृ-वर्णे लृ-वर्णनिर्दिशेत्॥ वर्णानि चतुःषष्टिं च पाणिनीयं मतं स्मृतं॥४॥ एकादशाक्षरं तद्वदुपरिष्टाद्यथा दृढं॥ सप्तमं पञ्चमं चैव पुनश्चैकादशाक्षरं॥५॥ नवाक्षरं विज्ञानीयाद्वाक्ये चैकादशं स्मृतं॥ अन्यत्र मानं षट्चैव पंक्तौ स्त्रिभिरुदीरितं॥६॥ एकाक्षरं चतुर्थं तु त्रैवाक्षरं शषायुग्मं हकारं स्मृतं॥ उदात्तं चतुरं नासि नीचात्तं च तुरं तथा॥७॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः पञ्चैते निर्दिशेत्॥ समत्रीणि चतुष्कं च नवसुपाणि प्रकीर्तितं॥८॥ षट्षड्डौ प्रथमे पंक्तेर्द्वितीयां कं हि कामतः॥ प्रथमं रङ्गसंख्यं च मात्रासंख्यं द्वितीयकं॥९॥ निधिसंख्यं तृतीयं स्यात्सप्तसंख्यं चतुर्थकं॥ पंचमं वेदसंख्यं तं वर्णतो वर्णकं हि कामतः॥१०॥ अक्षरो वाक्यतया पंक्तेर्द्वितीयाच्चतुर्तया॥ चत्वारिंशन्न यात्सप्त चत्वारिंशन्न यात्तनव॥११॥ अक्षराणां प्रमाणं च वक्ष्यो ह्यं चविभागया॥ चतुर्विंशं शतं ह्येतत्प्रमाणं प्रमाणतः॥१२॥ चतुर्थं कं हि कामेत्तं सुनिः पाणिनीयेन वर्तते॥ सप्तमं नवमं चैव अष्टमं च त्र्यं वचः॥१३॥ एवं वर्णप्रयोक्तव्या विनिर्देशेन लेखनं॥ उभयोः कं हि कामथो नत्र्यं विद्यते क्वचित्॥१४॥ अग्निश्चैव सप्तमश्चैव अर्धविंशं चतुर्थकं॥ दशाक्षराणि पंचैव अग्निर्ज्योतिर्निदर्शनं॥१५॥ समासाक्षराणि चत्वारिंशन्मदर्शनं निस्मृतः॥ दशाक्षरं च चत्वारिंशदक्षरं द्वादशाक्षरं॥१६॥ अंते युग्माक्षरं वाक्ये आस्तेन निर्दर्शनं॥ नवाक्षरं त्रयश्चैव त्रयश्चैव षडक्षरं॥१७॥ इति वाक्यानि विद्यंते त्रिभिर्ज्ञस्त्रीति निदर्शनं॥ यं परिधिं चपितरो अयंत चरते तथा॥१८॥ - रणविनायेत यो देवेभ्यः पंक्तेर्कं हि कामः॥ अग्निकारात्कारसंज्ञा चतुर्विंशतिराक्षरा॥१९॥ गायत्रिसंख्यातो क्रांय पवित्रो यज्ञमध्यमः॥ अग्निर्ह्येतेन संतायं कपिंजलायचर्हयं॥२०॥ ऊष्माणा प्रथमाज्ञेया स्वरोत्तरा वर्णिकापराः॥ शुक्लाश्चप्रथमा ध्वसाणिऽग्याध्वसा द्वितीयया॥२१॥ निरसिप्रथमाज्ञेया ज्ञमर्म्मेथपराभवेत्॥ ध्वस्राध्वस्थानयोः सम्यगुभयोः कं हि कार्द्वयोः॥२२॥ ततः सकेलो यत्र

पत्रेरफोप्यश्चिंतः॥ रंत्यमुपरिचिसेयं यूपप्रस्केति निदर्शनं॥२३॥ नानुस्वारं नसंयोगं विसर्गं नेदृशं भवेत्॥ केवलं व्यञ्जनं विज्ञेयः पकारात्परतोहियं॥२४॥ मात्रासदृशभवेद्दीर्घं सन्निभ्रमा त्रा विनाभवेत्॥ ह्रस्वंतरं विजानीयात्सन्निप्रेर्घं भवेदिति॥२५॥ सन्निप्रेर्घसमा ख्यातं अंगुल्यामेकमंतरः॥ दीर्घं स्याद्भवेत्सन्निप्रेर्घं स्याद्दीर्घनाम॥२६॥ यथासंख्यातु दीर्घस्य तथाऽऊष्माः प्रकीर्तिताः॥ ऊष्मादीर्घसमं ज्ञेयं सन्निप्रेकुर्यात्तदर्धकं॥२७॥ अनुस्वारस्योपरिष्टात्तं संयोगो यत्र दृश्यते॥ ह्रस्वत्वंतु विजानीयात्सञ्ज्ञं स्वरभागस्थेति निदर्शनम्॥२८॥ अनुस्वारस्योपरिष्टात्तं संयुतं यत्र दृश्यते॥ दीर्घत्वंतु विजानीयाद्योता यात्राणेति निदर्शनम्॥२९॥ अनुस्वारस्रुवोर्दीर्घो असराशीभवेत्तथा॥ सतुह्रस्वइति प्रोक्तो मंत्रेष्वेन विभाषया॥३०॥ अनुस्वारो हि मात्रः स्यादवर्णे व्यंजनादिषु॥ दीर्घंतंतु विजानीयाद्दर्नंता छंदसेषु दृष्टिनिदर्शन॥३१॥ अनुस्वारश्च संयोगं परतो दृश्यतो यदि॥ ह्रस्वतंतु विजानीयाच्छंदेषु ब्राह्मणेषुच॥३२॥ स्वारग्रैवत्रदीर्घादीर्घ तासंयोगादिपरोनास्तादीर्घादश्चेभवेल्लघुः॥ स्वरपृष्ठभवेद्दीर्घसंयोगात्पूर्वतोलघु॥३३॥ अर्द्धमात्रादीर्घतोज्ञाति नास्तिहीनस्यदीर्घताः॥ संयोगादिपरोस्ति ह्रस्वंदीर्घस्यदीर्घता॥३४॥ संयोगादिपरोयत्र तत्र ह्रस्वंभवेद्ध्रुवं॥ अभिनतंनिवातंवा जाम्यंवा स्वरितंविदुः॥३५॥ वाक्यकालेषुसंयोगे पाठकाले यथाक्रमं॥ पूर्वगुरुंतु ज्ञात्वास्य ह्रस्वस्यानुपपत्तिश्च॥३६॥ चतुर्थभागमात्रस्याद्ध्रस्वंनेत्यवर्जनेन॥ निपीतं चाभिनीतंवरोषनीचतरंकुमातं॥३७॥ विस्वरंतं विजानीयाद्धेतायसूदोत्तोनेति निदर्शनं॥ नीचोन्नीचतरंचैव पुनर्नर्त्तिं प्रयोजयेत्॥३८॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्या होतायसूदोत्तोनेति निदर्शनं॥ नादसंज्ञा भवंतीमेऽनुनासिकाः॥३९॥ ह्रवंति प्रत्ययायेषा मंतस्थाः संयुतास्तथा॥ एकारैवं वर्णाणां तृतीयंच चतुर्थकं॥४०॥ अग्यदर्गेभिसर्गांता अग्रांतनादसंज्ञकाः॥ न योगुरुलादसंज्ञो लघुश्चेवानुनासिकः॥४१॥ संयोगाश्चविसर्गोच नादावेतौ प्रकीर्तितौ॥ पंचमाश्चतुरस्थानेपंचमेपरतस्थिते॥४२॥ नासिकंनश्चकुर्वंतिमात्रो ह्यत्रौ नसंशयः॥ संयुक्तायेविसर्गस्तु विज्ञेतिस्रुविशेषतः॥४३॥ संयुक्तायेन्यथोयस्तु नासिकंतु विधीयते॥ प्रत्ययेचस्थितो

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

येच अधोधापंचमाःस्वराः ॥४४॥ पदौतेसंयुतास्त्र्याः पंचैवैतेनुनोमिकाः॥ विहतोचाक्षयेनैवकचौर्ध्येनैतयापरे॥४५
पदेचपादसंस्थानेनासिकंतुविधीयते॥ हकारेरफसंयुक्तोनादोभवतिनित्यशः॥ ४६॥ हिरण्येनपशुकोतोचतुनादः कदाचनः॥ आधेतोनोमकाराद्योहकारेयच मध्यम्॥ ४७॥उत्तानादोमयुंयेतोभयेव्रतपतेतिनिदर्शनः॥ नकारस्यमकारस्य अनुस्वारोयदाभवेत॥ ४८॥ तस्यतुनासिकंविद्याद्दुभयोर्स्वरयोर्गुणः॥ नकारस्यमकारस्य अंतस्थाश्चसमीरणा॥ ४९
नासिकोनकमर्यातचनादःप्रकीर्तितः॥ तनर्गतेपर्गतेअंजनेहपरेपरे॥५०॥ तच्चनादंप्रकर्तव्यंनस्निग्धेस्निग्धप्रकीर्तनं
॥पूर्वेतोपरतोवापिहकारोयत्रदृश्यते॥ ५१॥ तच्चनादंप्रकर्तव्यंसर्विकल्पःकदाचन॥नकारात्परतेयत्रमकारात्परत
स्तथा॥ ५२॥ हकारोयत्रदृश्यंततत्रवाच्यंतेहश्यं॥ नमोगुरुपदस्थेतेअस्थानाःपरतस्थिताः॥ ५३॥ नादकुर्वितयत्नेन
नतत्रघोषबलंनहि॥ एकाक्षरंनकारस्यउभयेस्वरयोर्हये॥ ५४॥ अईचेंइंतदुपरिअंभोवापरतस्थिताः॥ पंचमंचा
ईचेंइंचकृष्णांतेस्वरयोर्हये॥५५॥ नासिकंतुभवत्येवह्रस्वःपाहातिनिदर्शने॥ विंशतिघोषातेचगर्दभेदेवाधन्नदधभाड-
जणनभापस्वरोगाहाश्वेति॥ ५६॥चर्यादशघोषालेकंवटतनाश्चखच्छलयफाराधषसाश्वेतिः॥ मुखनासिकाभ्या
मुच्यमाणोनुनासिकजकारोर्हेमकारोवेगफलदुपरिस्थितः अशरीरंयमंविधात्सम्यग्भातिनिश्चयालयेपिशाचो
पिगर्जनेनचदृश्यतेःएवंवर्णाःप्रयोक्तव्याउपलभ्यंतेतिनिदर्शनं॥ ५८॥ एकाक्षरंवकारस्यनियातस्थोयदाभवेत॥ सं
हिताय्यांलघुकीर्तिःपदकालेगुरुर्भवेत॥ ५९॥ वकारस्त्रिविधःशोक्तोगुरुर्लघुलघूत्तरः॥ आदोगुरुर्लघुर्मध्येपसंहितेचलघु
त्तर॥ ६०॥पदांतेपदमध्येचवकारोदृश्यतेनहि॥ लघुरेवसमंतत्रोअन्यथापिलघुत्तर॥ ६१॥ अकारंतेपदेकर्वेअकारंपर
तस्थिते॥ लघुत्तरंविजानीयात्कर्णिश्चेतिनिदर्शनम्॥ ६२॥ यथापुत्रवतिश्लेहाच्चुंबतीतिपुनःपुनः॥एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याउ
पलभ्यंतेतिनिदर्शनं॥ ६३॥ घूंकरोतिवृडगायोनिकरोतिगोदृशः॥ तन्मुखेकुरुतेपाशोदुंदुभीतिनिदर्शनं॥ ६४॥ अकारांतेउका
रेचदृश्यंतेचोत्तरेयदि॥ हिरण्यंतुविजानीयाद्भूर्भुवेतिनिदर्शनम्॥ ६५॥ यथावत्सोल्कपत्येभवेत्पत्युसकदोत्यंतदुत्तमं॥हास्थि

भिश्चचतुष्कंचचतुर्योश्चंततःपरम्॥ ६६॥ यथावत्सेगहमिलतांतिर्भूर्यतेतुंगतरुत्वयेतिस्वगाःगाथामिः॥ यस्यपूर्वेतस
णोनोगुरुतामुपैतिःयथामर्कटस्यपुरंदरीमुखेनभावतिः॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याःकुक्कुरोमितिनिदर्शनं॥ ६७॥ कुक्कुटश्च
मलुब्धोपिकुक्कारस्यमुच्चरेत॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याःकुक्कुरोमितिनिदर्शनं॥ ६८॥ चतुर्दशाक्षरंवाक्यंपुनश्चैकादशाक्षरं
॥पुनर्दशाक्षरंवाक्यंनवाक्षरमलंपरं॥ ६९॥ लक्षणंतत्रविज्ञेयंनतुतुल्यंजनेनयाः॥ ---------श्लोके
तिनिदर्शनम्॥ ७०॥ वसुस्वरव्यक्षरंवाक्यंअपबाधंवाचतुष्परं॥ मुखाःस्थगयत्रीअग्निंदूतमितिनिदर्शनं॥ ७१॥ दशोम
त्यक्षरंवाक्यंपुरंनश्चेनवाक्षरं॥ अंत्याक्षरंविजानीयात्कर्णमुरुपेतिनिदर्शनं॥ ७२॥ अंत्याक्षरंचतुष्पादंतदेवाविकृ
तंभवेत्॥ अंतेचकर्कशैःसम्यक्कुस्थाकारंपृथक्कुपृथक्कु॥ ७३॥ पाणिनेःकात्यायनीमाहिषीशिक्षाकात्यायनिस्मृताः॥ पाराशा
रीतुगीतम्यमार्कंडेयामोधनंहिनी॥ ७४॥ पाणिन्याःसर्ववेदेषुसर्वशास्त्रेषुगीयते॥ पाणिनेर्यशसश्चार्याःस्थानमाप्तंहिनास्मृता॥ ७५॥ एकादशाक्षरंवाक्यंद्वितीयंचनवाक्षरं॥ रुद्रसंख्यान्वितंयंस्यान्निधिसंख्याचतुर्थकं॥ ७६॥ चत्वा
रिंशच्चसराणांवाक्यंस्यात्तुचतुष्पदं॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याएवंलाभेतिनिदर्शनम्॥ ७७॥ आर्ययंतस्यवार्यंचचकारोयं
चदृश्यते॥ मृतुस्वरसंज्ञितोकोअभिधुर्धेतिनिदर्शनं॥ ७८॥ अकारात्परतोभिश्चेनहीर्घेपयुज्यते॥ अभिविधौतिं
तिनेयामंत्रब्राह्मणयोर्द्वयोः॥ ७९॥ अक्षोव्यत्यनयेवचः॥ नामग्रहणकालेषुगुरुवेविनसंशयः॥ पूर्वेणाकंक्रियोक्ता स
अपरात्परंसुतः॥ ८०॥ तरेवनामग्रहणेनविकल्पःकदाचनः॥ पूर्वोविधापरस्यात्कंक्रियायत्रदृश्यते॥ ८१॥ चपरो
नीतिसंज्ञायाआलंकारःप्रकीर्तितः॥ यथाभारभराकीर्णोनिश्रमेत्तुपुनेनमः॥ ८२॥एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याहो
नापसेतिनिदर्शनम्॥ वाक्योद्वेचसमुद्दिष्टेअक्षराऊनविंशति॥ ८३॥ त्रयोविंशतिरक्षरहोतामित्रप्रयिआदर्दसप्तु
विंशतिः॥ ऽशत्रयनवाक्षराणांप्रमाणात्तुरनिरिष्टाविधानोकंवाक्यंतत्स्याच्चतुष्पदं॥ ८४॥ अकारादीनिवाक्यानिद्व
दशैतानिसंख्यया॥ द्वात्रिंशाक्षरंप्रथमंपंचमंनतिसमंवोपदक्षरं॥ ८५॥ ततोपुनर्दशकंस्मृतं॥ एकादशाक्षरंनैवरंते

चतुर्दशाक्षरं ॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्याः अग्नेरेतानिनिर्दर्शनम् ॥ तिस्रो अर्द्धा अनिसंच तिस्रो अर्द्धा प्रजापतिः ॥ एतेनतु मंत्रेण चत्वारिशतुः पंचततः परं ॥ ८८ ॥ अनाधृष्या त्रयश्चैव राधास्पर्द्धेच तुष्टयं ॥ संवत्सरो सावि---निदर्शनम् ॥ चत्वारिंशः---शतिश्चार्द्धे योर्द्धयोः ॥ कश्चिल्लाहा पृथक्कुर्यात्कश्चित्संपुटकारयेत् ॥ ८९ ॥ कश्चिज्ज्ञादो विजानीयात्कश्चिज्ज्ञोतेनिभीयते ॥ एतेनतु मात्रितरोनायुरनिलंप्रजायतेयेत्तादास्यकालेचसानेचस्वाहांते चादुतिंशिपेत् ॥ मंत्रभागंपृथक्कुर्यात्वा हाकारंपृथक्पृथक् ॥ ९० ॥ स्वाहाहोचभवेद्धाक्यं अग्नीमिंडेमतस्तथा ॥ ९१ ॥ अंतेचादौ पुनश्चांते कार्यस्वरेतिनिदर्शनं ॥ मकारात्सोभवेद्धाक्यं घरंडवर्णप्रकाशते ॥ ९२ ॥ आदिर्मध्यो मकारात्सेस्मरणंतेपृथग्मतः ॥ ९३ ॥ रसमंत्र्याभवेद्धाक्यं वेदबाणापुनः पुनः ॥ युग्मबाणंनयोः सप्तअंतेचैवचतुर्दश ॥ ९४ ॥ पंचवर्णोनोअप्सरसांप्रमाणतः ॥ इदंमित्रेवरुणेत्यंवाक्यंस्यात्सद्वेचच ॥ ९५ ॥ अग्निरग्निः अग्नेनमः सहस्रस्य प्रभा अग्निर्देवता त्र्यंबुपरि भवस्यशिरः ॥ अक्ष्यन्या प्रथमोवा अंतअंतरामिश्रारुणोलोपसदग्नि६ स्वाहा ॥ स्वाहायज्ञंमनोर्हृदंयेवदाः अग्निरग्नेमरुत्सख्यात्पदात्पंचविधीयते ॥ एकाक्षरंपदंवाक्यं चार्द्धा युग्मयोरपि ॥ मध्येचैकाक्षरंवाक्यं देहेचार्द्धासमारयो ॥ ९६ ॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्याश्चैकेताश्चप्रकीर्तिताः ॥ विभक्तिवंतेविज्ञानीयाहुरुतः शास्त्रतेपिवा ॥ ९७ ॥ लोपागमविकाराश्चसंवाक्यानांसर्वनिर्णयः ॥ द्वादशोक्तानिवाक्यानि---द्वादशंतिके ॥ ९८ ॥ देवानांभक्तरूपोक्तं द्वादशेतानिसंख्यया ॥ ह्रस्वाक्षिप्तायतीर्घेश्च कारालघुसंज्ञका ॥ ९९ ॥ ह्रस्वोवापरिवादीर्घोशेषाद्विस्वेप्रतिष्ठिता ॥ दीर्घोरेफयलकारोवि स्वारश्चतथैवच ॥ १०० ॥ द्विनाभरंविजानीयाच्छंदस्यामितिनिदर्शनं ॥ भकारस्यचकारश्चसंछकारस्यचकारयोः ॥ १ ॥ धकारस्यदकारश्चभोथकारस्य तकारयोः ॥ कवर्गस्यचवर्गस्यटवर्गस्यतवर्गयोः ॥ २ ॥ द्विस्वंयमंयमंचैव भक्त्येचनमंशय ॥ अग्निश्चैवचकारस्यमकारेण सहायवान् ॥ ३ ॥ तेबंधनतथेवंचसंयोगाहतिरुर्लभाः ॥ तृतस्थेचतमंयोगे---निधीयते ॥ ४ ॥ अनुस्वारं पृथक्कुर्यादेत्यमाहुर्विचक्षणाः ॥ ककारस्यचकारस्यमध्येबिंदुः प्रतिष्ठितः ॥ ५ ॥ अंतेविद्विजानीयाच्छेवर्णाप्रकी

र्तिताः ॥ शृंगवद्वालवत्सस्यकुमार्योस्तनयुग्मवत् ॥ ६ ॥ नेत्रचक्षुस्यसर्पस्यसविसर्गंरतिस्मृतः ॥ विस्फुलिंगारचस्फोटा वेदस्यांगंभवंतिहि ॥ ७ ॥ अशुद्धपदनाज्ञेयं नैवमोक्षंप्रपेदिरे तस्मात्सर्वप्रयत्नेनशुद्धपाठीभवेद्विज ॥ ८ ॥ अन्यथानिरयंयांतिकुंभीपाकेचदारुणं ॥ सप्ताक्षरंचचत्वारिपुनरष्टाक्षरंतथा ॥ ९ ॥ ऋचंवाचमितिप्रोक्तामंतेचैवचतुष्टयं ॥ एकादशाक्षरंवाक्यं पुनरेवचतुष्टयं ॥ १० ॥ त्रयोदशैवद्वादशोनेत्रनिदर्शनं ॥ आह्वंतेसहनायवीतंतोसर्द्धभवेदिह ॥ ११ ॥ प्रणवेनचचत्वारिभवंत्येवनसंशयः ॥ ऋचंवाचयश्चैवापारंभेचचतुष्टयं ॥ १२ ॥ इतिपाराशरेणोक्तं प्रमाणंवेदमंमतं ॥ पूर्वाचतुर्दशातिष्ठोर्द्धयुग्मार्द्धेचपदश ॥ १३ ॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्याअग्निश्चैवविनिर्दिशेत् ॥ पूर्वमष्टाक्षरंवाक्यंपुरतोद्वादशाक्षरं ॥ १४ ॥ द्विपादत्वान्निश्चित्यंत्रैशिरस्यंरहस्यं ॥ अस्तानिशंत्रयश्चैवत्रयश्चैवातपाप्तिः ॥ पुनश्चैवंत्रयश्चैवत्रयश्चैवपुनःपुनः ॥ शेषायुग्मार्द्धकंविद्याद्वयुस्यलेनिदर्शनं ॥ १६ ॥ एवंज्ञात्वापरंस्थानमालेद्ध्यावंपदं ॥ त्रयश्चैवत्रयश्चैवत्रयश्चैवचतुष्टयं ॥ १७ ॥ पदार्द्धेचत्रयश्चैवद्वयंवोत्पादसमानयोः ॥ शेषाश्चकंडिकाःसर्वाहृदेअर्द्धाः प्रकीर्तिताः ॥ १८ ॥ नमश्चियोद्विजः कश्चिच्छुद्धाध्यतिथिप्रियः ॥ इतिपाराशरेणोक्तंविधाणंद्विजकाम्यया ॥ १९ शिष्याणामुपकाराय परलोकहिताय वेः ॥ स्वाहाप्राणोदितश्चैवलोमश्चत्रयस्तथा ॥ २० ॥ शेषाश्चकंडिकाहृदेअर्द्धाश्च परिकीर्तिताः ॥ अग्नेरायुष्टेतयोः समपंचदशदेवेपुनः ॥ २१ ॥ चतुर्थदशएकादश अष्टादशततःपरं ॥ नमश्चयोत्पमंचैवसप्तमंचततःपरं ॥ २२ ॥ इतिपाराशरविधिः सम्यक्प्राणेभ्यश्चनिदर्शनम् ॥ वायुः पंचभवेदर्धाअर्द्धहृदिरप्यये ॥ २३ ॥ ईशानास्यइतिमंत्रस्यशेषेहृदेप्रकीर्तिता ॥ अष्टाक्षरंचवाक्यंचनाकृष्टपंचतुपंचवा ॥ २४ ॥ समदशाक्षरंश्चैवचैवश्वदेवेतिनिर्दिशेत् ॥ समदशाक्षरंवाक्यं पुनरष्टादशाक्षरं ॥ २५ ॥ अष्टादशाक्षरंसम्यक्उक्तयोः षोडशाक्षरं ॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्याग्राम्यायेरुसुपंचधा ॥ २६ ॥ उक्तोसप्ताक्षरंवाक्यं अष्टाक्षरमतःपरं ॥ नवाक्षरंविजानीयात्रिभुंवेतिनिदर्शनं ॥ २७ ॥ एकैकस्यनमस्कारंशक्तायमहात्मने ॥ स्वस्त्यर्थंनवणेतेवाक्यं कालेदिनि---॥ २८

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

नमकं चमकं चैव पुरुषसूक्तं चनित्यशः॥ प्रयिशेन्मन्दिरं यत्नं ग्रहेग्रहपतिर्यथा॥२९॥ रुद्राध्यायो नरश्चैव कैवल्यं चैव कादशं चैव
वनुः॥ तनोनाक्ष्यं प्रकुर्वंति रुद्रजातेषोऽशासरं॥३०॥ अशासरशासरंनाक्ष्यं पुनः घोऽशकैः शुभैः॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्या अ
श्म-न्नूर्जानिनिर्दिशेत॥३१॥ पुंश्चलंपुंश्चली वेदिसंख्यायायत्र यत्रस्वः॥ दंष्ट्रानखेतिनिर्देश्यं अईनंद्र सुपट्ट सुच॥३२॥न
कारयेभ कारोदे अनुस्वारेणसंयुतो॥ दंतऊर्ध्वनिजानीयादग्निपशुनिदर्शनं॥33॥ नकारांतेपदेप्रेक्षेराकारेपरतःस्थिते
॥क्षणिकं चैवविज्ञानी यात्तत्कैलिनिदर्शनम॥ ३४॥ पादकालेभवेत्सोमो वास्यकालेतुनचोर्ईनीयतेकरं॥ सधोजातः समुद्दिष्टप्रथमान्त्यन्नईया॥
३७॥ एवंवर्णाः प्रयोक्तव्या गुरुरेवनसंशयः॥ ऊष्माणो यत्रदृश्यंते अंतस्थाश्चतथैवच॥ गरुत्मतेवनिर्देश्यः ऋवर्णस
हसंयुतः॥ अंतस्थसहसंयोगस्पर्शोनादश्चतेकचित॥३९॥ ऋवर्णेनतसाग्रेसेनलॄवर्णेलघुनरः॥ अतिशून्यंनवर्ण
स्पर्शानंतपरिभिश्च॥४०॥ चतुर्वेदोपि पोविप्रा यावद्भूत्व नविंदति॥ तानऊमनिसंसारे असारेदुरितक्रमे॥४१॥पशि
त्वाचतुरोवेदान सर्वशास्त्रमनेकधाः॥ योत्विद्यत्व नजानाति मूर्खेःपाठेकसंयथा॥ ४२॥ यथास्वरश्वंदनभारवाही भा
रस्यवाहीनतुचंदनस्य॥ नथाहिविप्राः स्मृतिवेदपूर्णाः ज्ञानेनहीनाःस्वरवद्वहंति॥ ४३॥ आहारनिद्राभयमैथुनंच स
मानमेतत्पशुभिर्नराणां॥ ज्ञाननराणामधिकोविशेषो ज्ञाननहीनाः पशुभिःसमाना॥४४॥ ज्ञातसूत्रपुराणाभ्यां मथा
न्देक्रतुपिणासया॥ तत्साकामनबध्यंते जंतवोनिशितहृशा॥४५॥ नाशविंदुसहस्राणि तथाकोटिशतानिच॥ संसारो
रमयायाति यत्रवेदोनिरामयः॥४६॥ गत्वामनेकवर्णानां सारंसारेकवर्णकं॥ सारंयथातथाज्ञानं लिंगनस्मृमनोयथा
४७॥ हूपदेवेनमोस्तुप्यसमेतिनिर्मलेमतिच॥ ममेतिहितिरस्कारैशून्यंपश्यंतः॥४८॥ अरंजनाः येनमहेशकाश
वेतिरि॥ पूषामिनावसुश्चैव मंजनाश्चप्रकीर्तिता॥४९॥ ॥ इतिश्रीपाशुपतशिवप्रासमाप्तः॥ ॥ श्रीमत्परमाय

॥७॥श्रीमत्तोमाचलजीव॥७॥द्वारजानोमूलस्थ॥७॥तत्लिपीच्छनेनोयंग्रंथः॥इति॥७॥१८७८ शौधनगा॥७॥माद्रशाद्रपदा॥७॥
श्लोकैकादशशतमुद्धायांप्रविष्टम्॥

MEMORIAL